

Håkansson, Ola & Svensson, Peter, 2024.
***På engelska förstår jag ungefär.* Stockholm:**
Morfem.

Anmälan av Joachim Schnadt

”Handlar det om dumhet, lathet eller flathet? Ingenting kan uteslutas” (s. 8). I sin bok *På engelska förstår jag ungefär* tar sig Ola Håkansson och Peter Svensson an anglifieringen av den svenska högskolan, inom utbildning och forskning. Mest inom utbildning. Håkansson och Svensson belyser vad det innebär att det på universitet och högskolor undervisas alltmer på engelska, även de första åren av utbildningarna. Inte minst betyder det att undervisning och inläring för många inte längre sker på modersmålet.

De konstaterar att såväl lärare som studenter blir lite dummare. Det blir svårt för studenterna att uppnå de högre nivåerna i vad som kallas för Blooms taxonomi (Krathwohl 2002) och som beskriver en hierarki av kognitiva inlärningsmål i sex nivåer. Undervisas studenterna på ett främmande språk får de svårt att nå upp till de mer avancerade nivåerna i denna taxonomi, nämligen nivåerna där de förmår att analysera, värdera eller till och med skapa.

Att det undervisas allt mindre på svenska på svenska lärosäten speglar naturligtvis en utveckling i samhället i stort (Lund 2025), där företag går över till engelska som koncernspråk och där det för många känns världsvant, spännande och internationellt att uttrycka sig på engelska snarare än på svenska. Mycket av vad som händer i samhället sker oreflekterat, och på samma sätt sker anglifieringen av den svenska högskolan ”oreflekterat och utan någon större hänsyn till språkets betydelse för studenternas lärande” (s.14).

I inledningen ger sig Håkansson och Svensson med buller och bång in i diskussionen om anglifieringen av den svenska högskolevärlden genom att konstatera att våra engelskkunskaper är sämre än vad vi vill tro. Vår oförmåga att förstå hur begränsade de egna engelskkunskaperna är har illustrerats i SvD den 8 januari 2006 av Jan Berglin på ett fint sätt med en ”språktrappa”¹ – språktrappan illustrerar verkligen hur illa många av oss egentligen ligger till när det gäller hur bra vi är på engelska. I medel är vi hyfsat inkompetenta, i alla fall i jämförelse med engelska modersmåltalare. Men om vi inte alls är så kompetenta i det engelska språket som vi vill tro, så är det inte särskilt sannolikt att vi verkligen kommer att kunna tillgodogöra oss böckerna och

¹ Tyvärr verkar SvD nyligen tagit bort de gamla teckningarna av Berglin, men denna går fortfarande att hitta på nätet, till exempel på <https://mansken.blogspot.com/2006/01/veckans-berglin.html>.

texterna på engelska som vi använder oss av i vår utbildning och forskning; våra forskningsstudier och vår empiri kommer inte alltid att komma till sin rätt, vår forskning kommer inte alltid att nå ut, och det är definitivt inte så många som möjligt i samhället utanför den akademiska världen som får chansen att läsa vad vi kommer fram till. Dessa ord är Håkanssons och Svenssons från inledningen, och de sammanfattar ganska väl genomgången som kommer i bokens senare kapitel.

Men varför har det blivit så att en anglifiering av den svenska högskolan genomförs utan vidare reflektion? Även denna fråga ställs i inledningen. Det konstateras att ”anglifieringen har genomdrivits oreflekterat och utan någon större hänsyn till språkets betydelse för studenternas lärande”, och det konstateras också att det kanske har skett mer eller mindre omedvetet, möjligtvis grundat i ett internationaliseringssträvande. I detta sammanhang tar Håkansson och Svensson upp en paradox utan att verkligen tematisera det, nämligen att de själva har upplevt att ”många inom universitetsvärlden har vittnat om detta över åren, bekräftat att de känner oro över utvecklingen”.

Det har jag själv också upplevt: när jag under åren 2017–2023 var prefekt på fysiska institutionen i Lund tog jag ibland upp frågan med mina dekaner om inte anglifieringen går för långt. I dessa samtal hörde jag inte bara en gång att denna oro också hade ventilerats av andra. Ändå kändes det som att jag var en av ganska få som vågade säga offentligt att jag tycker att vi borde undervisa och forska mer på svenska. Jag har till och med sagt till andra lärare och forskare med utländsk bakgrund att jag tyckte att det är dags för dem att börja tala svenska (”andra” eftersom jag själv också är invandrad, visserligen med tyska som modersmål vilket onekligen gör det hyfsat lätt att lära sig svenska) – jag tror inte att det är så värst många universitetsanställda som vågar säga detta till sina kollegor. Det finns en tystnad i högskolevärlden i denna fråga. Beror denna tystnad ”i universitets- och högskolevärlden [...] om bristande tilltro att man kan göra något åt det och kanske också om likgiltighet” (s. 14) – eller beror tystnaden på rädslan att bli stämplat som bakåtsträvare? Naturligtvis kan tystnaden också bero på att engelskan ses som en nödvändighet för att konkurrera internationellt, som ”en pragmatisk lösning för att kunna sysselsätta en lärare som ännu, efter tre, fyra eller tio år, inte lärt sig svenska” (s. 15). Håkansson och Svensson konstaterar att valet i alla fall inte är ”särskilt intellektuellt” (s. 15) och definitivt inte värt en högskola som menar sig ha just ett intellektuellt anspråk. Håkansson och Svensson argumenterar i sin bok för att studenterna ska ges rätt att genomgå sin grundutbildning på svenska, med syftet att fostra bildade samhällsmedborgare.

Boken första kapitel inleds med att konstatera att det på svenska högskolor brukar räcka med att en enda person i föreläsningssalen eller i seminarierummet inte kan svenska för att hela samtalet i salen eller i seminarierummet ska hållas på engelska. ”Det kan inte vara bra varken för lärandet, lärarna eller

studenterna” (s. 21). Kapitlet fortsätter med en översikt över hur siffrorna för användning av engelska som undervisnings- och kurslitteraturspråk har utvecklats under de senaste åren. Kurslitteraturen för *alla* utbildningsnivåer, omfattande alltså även grundkurserna, är idag till 65 % på engelska – och även för grundkurserna uppgår andelen till 50 %. Det gäller väldigt ofta även för utbildningar som till exempel psykologutbildningen där studenterna framöver, när de väl blir yrkesverksamma, i princip enbart kommer att verka på svenska. Håkansson och Svensson är minst sagt förbryllade. Själv skulle jag vilja ta det ett steg längre: Är vi egentligen riktigt kloka på de svenska universiteten – en psykologutbildning som förlitar sig i princip helt och hållet på engelskspråkig kurslitteratur, trots att de allra flesta färdigutbildade psykologerna nästan enbart kommer att jobba med helt svenskspråkiga arbetsuppgifter, där språket dessutom är helt centralt för deras gärning?

Andelen engelskspråkiga kurser på svenska högskolor och universitet uppgår idag till ca 30 %. Det omfattar alltså samtliga ämnen, inte bara de naturvetenskapliga och tekniska ämnena som kan förmodas ligga på en mycket högre andel.² Presentationen av dessa siffror följs av en genomgång som belyser forskningsläget gällande inläringen som sker på ett annat språk än modersmålet. Dessa studier talar sitt tydliga språk: ”Forskningen verkar [...] vara överens om [att] lärande på ett språk som inte är ens modersmål tenderar till att leda till sämre studieresultat” (s. 27). Med detta i bagaget kommer Håkansson och Svensson tillbaka till frågan varför engelskan nuförtiden tar så stor plats på de svenska högskolorna, på bekostnad av det svenska språket. De diskuterar och synar Bolognaprocessen (inklusive den svenska övernitiskheten i implementeringen av europeiska direktiv), argument som hänvisar till internationell konkurrenskraft, förmodade krav från företagets sida, avsaknad av svensk litteratur och det faktum att många högskolelärare inte talar svenska. De finner att många av argumenten inte riktigt håller. Till exempel: ”På grundnivå kan det [...] finnas skäl att kräva att lärare kan svenska, eftersom konsekvensen annars kan bli en försämrad förståelse bland studenterna. Utbildning finns till för studenterna, inte för att lärarna ska fylla sina arbetsdagar” (s. 37).

Men är det verkligen så? På min institution har vi i princip i samtliga utlysningar av lärartjänster under de senaste tio, femton åren skrivit att vi förväntar oss att tjänstens innehavare ska förvärva kunskaper i svenska som möjliggör att de fullt ut kan delta i institutionens arbete, inklusive undervisning, på svenska inom två till tre år från tillträde. De allra flesta av de internationellt rekryterade lärarna når aldrig upp till denna nivå av svenskkunskap (och samtidigt ska jag ge en eloge till de många som gör det!). Vad gjorde jag som prefekt för att se

2 På fysikingången till Naturvetarprogrammet på Lunds universitet, på min institution alltså, ges en enda termin på svenska, den allra första, och det också bara varannan gång. Hur i all världen ska studenterna som läser programmet lära sig att prata om fysik på svenska? Jag *vet* att de inte kan.

till att vi kommer dit? Ja, jag följde upp, jag ställde kritiska frågor, jag talade svenska med mina utländska kollegor för att hjälpa dem att komma igång, jag erbjöd deltagande i svenskkurser. Och ändå har jag misslyckats. Det har helt enkelt inte varit tillräckligt viktigt för de utländska lärarna att förvärva gedigna kunskaper i svenska. Forskningspublikationer och forskningsanslag har alltid fått gå före – och likaså undervisningsinsatser. Utan äkta krav och äkta ”belöningar” kommer inte fler av våra utländska lärare att lära sig svenska på en sådan nivå att de kan fullt ut delta på svenska i undervisningen och i institutionslivet. Det är en uppgift för universiteten – inte (bara) för medarbetare och enskilda prefekter!

Situationen leder till en så kallad domänförlust för det svenska språket. Håkansson och Svensson kommer in på denna domänförlust inom universitetet och många vetenskapliga discipliner. Domänförluster har diskuterats sedan länge³ och ändå ”tycks [...] språkvalsfrågan inom universitets- och högskolevärlden i det närmaste ha dött ut” (s. 43). Språkvalsfrågan har blivit ett ”icke-problem” (Salö 2020) och många högskolelärare har uppriktigt svårt att förstå varför det skulle vara en viktig fråga. Det första kapitlet avslutas med ett resonemang kring vad internationalisering är eller möjligtvis skulle kunna vara. Idag är en utbildning ”internationell” om den använder sig av engelska som undervisningsspråk. Men vad händer om vi istället berikade våra utbildningar med aspekter inom ”historia, litteratur och internationell politik [...] för att förbereda studenterna på en globaliserad värld” (s. 45) – och med svenska som bibehållet undervisningsspråk för att främja insyn, förståelse och inläring? Vore inte det internationellt på riktigt och skulle vi inte få större genomslag i världen?

Bokens andra kapitel handlar om språkvalet och börjar med en genomgång av hur det formella regelverket för språkvalet mellan svenska och engelska egentligen ser ut i Sverige. Universiteten har att förhålla sig till Språklagen från 2009,⁴ men även den politiska internationaliseringsambitionen som blivit ”synonym med anglifieringen av svenska högre utbildning och forskning” (s. 50). I detta spänningsfält uppstår ett språkval, inte för myndighetsutövningen där svenska är det lagstadgade språket, men för både forsknings- och utbildningsverksamheten. Engelskan dominerar nära nog totalt inom svenska forskningspublikationer. Det gäller även samhällsvetenskaperna, där man skulle kunna förmoda publiceras mer på svenska. Håkansson och Svensson visar med ett antal exempel hur ovan det nuförtiden känns för många forskare att använda sig av det svenska språket i skrift.

Även inom utbildningen upplöses ”spänningen mellan internationaliseringsambitioner och språklagens försvar av svenskan som huvudspråk i de

3 Ett exempel från 00-talet: Kiselman m.fl. 2005.

4 Språklag, SFS 2009:600.

flesta fall [...] genom att internationaliseringen får företräde” (s. 56), helt enkelt eftersom det inte finns något tvingande regelverk som föreskriver att undervisning och/eller kurslitteratur ska vara på svenska. Intressant nog har studenter i princip alltid rätt att examineras på svenska, även om till exempel kursläraren inte behärska svenska.⁵ I princip det enda undantaget är när det framgår av kursmålen att själva inläringen av ett annat språk ska examineras. Inte bara Håkansson och Svensson undrar om svenska studenter känner till detta. Jag undrar dessutom över om högskolelärare och studentadministrationer i allmänhet känner till denna omständighet. Kapitel 2 avslutas med att diskutera elva rekommendationer som getts av Nordiska ministerrådets nordiska grupp för parallellspråkighet (Gregersen m.fl. 2018), som bl.a. kan översättas som att universitetsutbildningen på grundnivå alltid bör ges på svenska. Verkligheten ser väldigt annorlunda ut idag.

I kapitel 3 går Håkansson och Svensson in på vad det betyder att lära och förstå på ett annat språk. De tematiserar att språklig förståelse har väldigt många lager och att diskursen på universitet och högskolor ofta innebär att det krävs att man verkligen har en djup språklig förståelse för teoretiska begrep och resonemang. Det är svårt att ”reflektera, teoretisera och analysera” på ett språk som inte är ens modersmål. I detta sammanhang tas det upp att fellärande blir mera vanligt förekommande om undervisningen och inläringen sker på ett främmande språk, i det här fallet på engelska. I stället för den eftertraktade djupinläringen riskerar studenterna att stanna kvar i en ytinläringssituation, på grund av att de behöver avkoda texterna rent språkligt.

Som det visas i kapitel 3 är den pedagogiska forskningen rätt så samstämmig: inläringen sker bäst på modersmålet – och än så länge torde det vid svenska universitet vara svenska. Att utmaningarna med undervisning på engelska inte tematiseras mer kan mycket väl bero på att det på universiteteten ofta är ”för mycket [fokus] på lärarens föreläsningsprestation i stället för [...] lärprocesser” (s. 72). Håkansson och Svensson kommer här tillbaka till punkten att de egna engelskkunskaperna ofta överskattas, och det beläggs med forskningsstudier. I slutet på kapitlet kommer Håkansson och Svensson in på att engelskspråkig undervisning vid universitet och högskolor kan förstärka klasstrukturer i samhället. Den breddade rekryteringen som högskolelagen⁶ föreskriver kan bli lidande.

Medan de tidigare kapitlen i huvudsak fokuserar på studenterna och deras inläring sätter kapitel 4 universitetsläraren i fokus. Det argumenteras för att övergången till engelska som undervisningsspråk leder till att den svenskspråkiga läraren blir mindre bra, effektiv och spontan i sin undervisningsgärning. Håkansson och Svensson argumenterar i kapitel 3 för att kurserna på grundnivå

5 Universitetskanslersämbetet.

6 Högskolelag, SFS 1992:1434.

alltid bör ges på svenska, medan kurserna på avancerad nivå av nödvändighet ofta behöver ges på engelska. I kapitel 4 konstaterar de nu att även detta leder till en sorglig paradox: det engelska språket används för de avancerade uppgifterna, medan det svenska språket blir ett verktyg bara för de mindre avancerade uppgifterna. Det är inte det som är paradoxen, utan att den avancerade nivån riskerar att inte bli särskilt avancerad – just på grund av varken lärare eller studenterna är tillräckligt väl förtrogna med det engelska språket. Ett på sätt och vis mer grundläggande problem tas inte upp, nämligen att det svenska språket utarmas när det inte längre används för att tala om komplexa och avancerade problem. Det är synd att Håkansson och Svensson inte tar upp denna fråga. Vad de däremot tar upp i kapitlet är att vetenskapsengelskan lätt blir en jargong där man egentligen inte riktigt förstår vad som menas, samtidigt som alla kan nicka instämmande och vara nöjda, trots att ingen riktigt når fram, varken studenterna eller lärarna.

Det femte kapitlet med överskriften "Att göra människor mänskliga" går in på bildningsbegreppet. Det konstateras att "att studera [...] inte bara [handlar] om utbildning – studier handlar även om bildning" (s. 116). Håkansson och Svensson knyter an till Sverker Sörlins bok *Till bildningens försvar* (2019), och tanken som formuleras där är att bildning är sådant som "vi vet tillsammans". Men hur kan vi – eller i alla fall studenterna – utveckla ett gemensamt, djuplodande vetande och på så sätt bli bildade, om fokus hela tiden behöver vara på att avkoda och ta sig fram på ett främmande språk? Författarna kommer tillbaka till tesen att vi har en övertro på vår förmåga att uttrycka oss på engelska, trots att många universitetslärare vittnar om att kursen på de engelskspråkiga kurserna stannar på en ytlig nivå och att "jargongpingis" (s. 123) spelas.

Trots det femte kapitlets fokus på bildning vänder Håkansson och Svensson tillbaka till det utbildningsmässigt absurda faktumet att det finns studieprogram på svenska universitet som i huvudsak utbildar till en svensk marknad, men på grund av det engelskspråkiga fokuset missar att utbilda om svenska förhållanden. Det värsta exemplet på detta, skildrat ovan, är psykologutbildningar som i stor utsträckning föregår på engelska. Andra utbildningar lär ha en ännu större tendens till anglifiering.

Kapitel 6 fortsätter på den inslagna vägen genom att ytterligare tematisera att våra engelskkunskaper har en lägre nivå än vad vi skulle vilja tro och genom att diskutera vad det innebär för (forskarens och studentens) sociala liv. Kapitlet baseras i huvudsak på en redogörelse för en av författarnas egen upplevelse av att bo i England. Genom att bo i ett främmande land, omgiven ett främmande språk och en främmande kultur – en faktor som är oerhört viktig, men som inte nämns här – blir man många gånger mycket tystare än vad man skulle varit om man hade fortsatt att bo i det land som man är uppväxt i. Mot bakgrund av dessa upplevelser resonerar Håkansson och Svensson inte bara kring hur ens personlighet påverkas, men även kring betydelsen av festen som

”social institution inom akademien” (s. 140). De konstaterar att språkbarriärer även i detta sammanhang kan skapa problem, då man som den med ett annat språk på aldrig riktigt kan slappna av. Spontaniteten saknas helt enkelt. Och där knyter Håkansson och Svensson återigen an till undervisningssituationen: ”för att undervisningen ska bli framgångsrik på ett främmande språk så krävs det ’större utrymme för välförberedda mycket hårt strukturerade föreläsningar, som gärna hålls i formell stil och som anknyter till kurslitteraturen nästan sida för sida’” (Josephsson 2022). Författarna ställer inte frågan explicit, men det är klart att man frågar sig om detta är verkligen det bästa möjliga för våra universitetsutbildningar och våra studenter?

Boken avslutas med ett sjunde kapitel i vilket Håkansson och Svensson dels för ihop sina argument för att främja användningen av svenska i svensk högskoleutbildning, dels också tar upp nya trådar som inte riktigt funnits med i de tidigare delarna av boken, men som är högst relevanta för en diskussion av språksituationen på svenska universitet och högskolor. Författarnas huvudargument är att undervisnings- och inlärningskvaliteteten blir bättre om undervisning i huvudsak föregår på (de flesta) studenternas modersmål – vilket helt säkert är riktigt och ändå ofta förbisett.

Bland de andra trådarna finns bevarandet av språkmångfalden i världen, svenskans roll som samhällsbärande språk i Sverige och som det bärande språket i offentliga myndigheter och media, arbetslivsrelevansen av det svenska språket för en mycket stor del av universitetsabsolventerna och ”helt enkelt [...] att vi vill behålla svenskan som ett modersmål i framtiden, för våra barn och barnbarn” (s. 140). Intressant nog postulerar Håkansson och Svensson i detta sammanhang ”att det skulle ta århundraden att uppnå total tvåspråkighet” eller en övergång till engelska som huvudspråk i Sverige. Faktiskt tror jag att de har fel: man behöver bara begrunda på hur kort tid de svenska dialekterna har övergetts till förmån för rikssvenskan eller en *regiolekt* som är tätt knuten till riksspråket – faktiskt finns de riktiga svenska dialekterna nästan inte kvar idag: ”Idag talar inte många människor i Sverige traditionell dialekt” (Svahn & Nilsson 2014). Det har inte tagit mer än fem till tio decennier. Nej, det svenska språket är inte hotat idag, men att byta från ett till ett annat språk är en process som kan gå oerhört fort.

I detta sammanhang spelar det roll vad som händer på högskolorna och universiteten. Och, som Håkansson och Svensson konstaterar, så saknas ”en seriös debatt om språkvalet” i den svenska universitets- och högskolevärlden, trots att det är en ”värld, där reflektion, evidens och kritiskt tänkande hålls högt” (s. 156). I detta kapitel tar författarna också upp omständigheten att många universitetslärare idag inte är svensktalande – med hjälp av ett dråpligt exempel på hur en hel del universitetsmedarbetare idag ser det som naturligt att man inte behöver bemöda sig om att prata svenska på ett svenskt universitet. Varför egentligen? Hur som, Håkansson och Svensson avslutar sin bok med

några rekommendationer, nämligen att behandla språkpolitik och språkval som en kärnfråga, att svenskan ska vara det nästan allena rådande språket på den grundläggande utbildningsnivån på universitet och högskolor och att statusen för forskningspublikationer på svenska bör uppvärderas. Avslutningsvis frågar de också: "Men varför händer då inget? Varför görs inte andra språkval än de som har gjorts?" (s. 168). "Handlar detta om dumhet, lathet eller flathet?" Svårt att veta, men allt detta bidrar nog till en "ointellektuell utveckling".

Ola Håkansson och Peter Svenssons bok kan definitivt rekommenderas för alla som är fundersamma inför den svenska högskolevärldens anglifiering, i synnerhet inom utbildningen. Här kan man hitta argument, och boken kommer med en del tankeställare. Därutöver är det ofta rolig läsning – boken är välskriven och läsvärd. Det som man kan kritisera är att vissa frågor återkommer i kapitel efter kapitel och att det därför finns en viss risk för tjatighet. Det syns också i denna anmälan. Och ändå har jag inte upplevt upprepningarna som särskilt störande. Därutöver är bevisföringen ibland kanske lite väl anekdotisk, men samtidigt utgör boken ett inlägg i debatten. Den är inte ett verk med forskningsmässigt anspråk. Ändå förser boken läsaren med många referenser, och den hugade får verkligen möjlighet att fördjupa sig om hon eller han så vill. Kanske kan man förmå den ena eller andra kollegan att ta till sig boken, även om jag tror att det kommer att bli svårt: de flesta högskolelärarna verkar inte riktigt bekymra sig. Det är synd – jag kan inte annat än att hålla med Håkansson och Svensson om slutsatsen att "svenskans ställning måste stärkas på utbildningar på svenska högre lärosäten" (Svensson & Håkansson 2025). Vi har nämligen ett val.

Litteratur

- Bloom, B. S. (utg.), 1956. "Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals", Handbook I: *Cognitive domain*. New York: David McKay Company.
- Gregersen, F. m.fl., 2018. *More parallel, please! Best practice of parallel language use at Nordic universities: 11 recommendations*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Josephsson, O., 2022. *Språkpolitik*. Andra upplagan. Stockholm: Morfem.
- Kiselman, C., Halldin, S., Danielsson, U., Carlsson, K., Mattsson, A. & Rutberg, M., 2005. "Svenska språket dör ut på landets universitet", *DN Debatt*, 17 juni.
- Krathwohl, D. R., 2002. "A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview", *Theory Into Practice* 41(4), s. 212–218. Tillgänglig på https://doi.org/10.1207/s15430421tip4104_2.
- Lund, A., 2025. "Fascism är det enda rätta svaret på den svenska språkkrisen", ledare i *Dagens Nyheter*, 30 september.
- Salö, L., 2020. "Fjuttig engelska eller mossig svenska?", krönika i *Curie*, 9 mars.
- Svahn, M. & Nilsson, J., 2014. *Dialektutjämning i Västsverige*. Göteborg: Institut för språk och folkminnen.

- Svensson, P. & Håkansson, O., 2025. "Svenskans ställning måste stärkas på utbildningar på svenska högre lärosäten", debattartikel i *Sydsvenskan*, 18 augusti.
- Sörlin, S., 2019. *Till bildningens försvar: Den svåra konsten att veta tillsammans*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Universitetskanslersämbetet, 2020. *Rättssäker examination*. Fjärde upplagan, Stockholm.

Ahlbäck, Anders, Kaihovirta, Matias & Perera, Ylva (red.), 2025. *Finlandssvensk antifascism. Politik, debatt och litteratur 1920–1950*. Stockholm, Helsingfors: Appell förlag.

Anmälan av Ylva Stubbergaard

Antologin *Finlandssvensk antifascism* behandlar tidig fascism, från 1920-talet fram till 1950. Extremhögern tog sig olika uttryck under denna period i Finland. Dels som paramilitära organisationer (skyddskårerna, jägarrörelsen, frontmannaförbundet), vilka strävade efter att bevara "den vita segern" mot kommunister efter inbördeskriget. Dels som en bredare rörelse i Lapporörelsen som stred mot kommunister och senare mot socialdemokrater och som utvecklades i en alltmer fascistisk riktning.

Händelser som skildras i antologin utspelades för omkring 100 år sedan men är kusligt aktuella. Idag inskränks ständigt fri- och rättigheter i etablerade demokratier. Ultranationalism och högerextremism sprids. Men vi finner också motstånd mot urholkning av demokrati, rättsstat och humanism.

Forskningen om fascism och dess koppling till minoriteter är intressant. Fascism som strävar efter nationell enhet och likformighet uppfattas logiskt som ett hot mot minoriteters rättigheter. Samtidigt var Finland i en speciell historisk fas, bara omkring tio år efter självständigheten och inbördeskriget, och kommunismen bedömdes som ett starkt hot. Högerradikala rörelser under 1930-talet sågs av många som ett sätt att hålla Ryssland och kommunismen på avstånd och man menade att denna gemensamma målsättning hos den segrande sidan, "de vita" från inbördeskriget, tillsammans med en stark stat även kunde överbrygga språkmotsättningar. Å andra sidan sågs fascismen som